

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันประชาชนไทยมีการใช้ยาอย่างฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และใช้อย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งในเขตเมืองและชนบท เนื่องมาจากความสะดวกสบายทั้งในแง่การซื้อและการบริโภค จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปรากฏว่า การบริโภคนยาในประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ถึง พ.ศ. 2526 มีมูลค่าการบริโภคนยาต่อคนต่อปีเพิ่มขึ้นจาก 76.15 บาท เป็น 260.90 บาท (ประดิษฐ์ นุตางกูร 2526) และปริมาณการบริโภคนยาทั้งหมดของประเทศต่อปี ในปี พ.ศ. 2531 มีมูลค่ารวมถึง 51,292 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2527 ซึ่งมีมูลค่าเพียง 28,150 ล้านบาทถึงร้อยละ 82 (ฝ่ายวิจัยประชาชาติ กองบัญชาประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2532 อ้างใน เกรียงศักดิ์ วัฒนชัย 2533) ซึ่งจะเห็นว่าเป็นตัวเลขที่มีมูลค่าและอัตราเพิ่มที่สูงมาก

จากบทความและรายงานการวิจัยหลายชิ้นให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าการดูแลสุขภาพของประชาชนมีพฤติกรรมในการรักษาตนเองโดยการซื้อยาจากร้านขายยาหรือร้านขายของชำ ซึ่งผู้ซื้อระบุชื่อยาด้วยตนเอง การซื้อทำได้ง่ายและสะดวกไม่ว่าจะเป็นยาอันตรายหรือไม่ก็ตาม ผู้ซื้อสามารถซื้อได้โดยไม่ต้องมีใบสั่งยาจากแพทย์ ยาที่ซื้อมีหลายประเภทหลายกลุ่มที่พบบ่อยได้แก่ ยาแก้ปวดลดไข้ ยาลดกรด เป็นต้น และผู้มีพฤติกรรมการซื้อยาใช้เองเหล่านี้มักเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน มีรายได้น้อย และประกอบอาชีพด้วยการใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ (เรวัต วิงศาโรจน์ 2519; สำลี ใจดีและคณะ 2523; ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ 2524; จันทร์เพ็ญ วิวัฒน์ 2525; กลุ่มเภสัชกรชุมชน 2531; เกรียงศักดิ์ วัฒนชัย 2533 และสุพัตรา ชาตินันท์ชาชัยและคณะ 2533) และจากการสำรวจร้านค้าในหมู่บ้านของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในเขต 5 ในปี พ.ศ. 2533 พบว่าร้านขายของชำทั้งหมด 11,925 ร้าน มีการจำหน่ายยาแก้ปวดชนิดของสำหรับผู้ใหญ่มากที่สุดถึงร้อยละ 70.26 และรองลงมาคือยาลดไข้แก้ปวดสำหรับเด็กร้อยละ 61.25 (สำนักงานสาธารณสุข

จังหวัด เชียงใหม่ 2533) จากการที่มีการจำหน่ายเป็นจำนวนมากเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีการใช้ยาในกลุ่มนี้มากนั่นเอง

ยาแก้ปวดชนิดช่อง โดยมากเป็นยาที่มีแอสไพรินเป็นตัวยาสำคัญ มีการจำหน่ายมานาน และมีผู้ใช้ยาเป็นจำนวนมาก ทั้งในลักษณะบำบัดอาการปวดและอาการไข้ทั่วไป รวมทั้งมีการนำมาใช้กระตุ้น เพื่อให้มีพลังทำงาน หรือใช้เป็นประจำจนติดเป็นนิสัย หากไม่ได้ใช้จะทำให้เกิดอาการอ่อนเพลียไม่มีแรง หงุดหงิด (สารกิ ลีประ เสริฐ 2530) จึงทำให้ผู้ใช้มีความต้องการยาอยู่เสมอ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าอันตรายหรืออาการอื่นไม่พึงประสงค์ของแอสไพรินคือทำให้ระคายเคืองต่อระบบทางเดินอาหาร เกิดอาการปวดท้องมีแผลหรือเลือดออกในทางเดินอาหาร หากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้เกิดโลหิตจางชนิดขาดธาตุเหล็กได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดอาการคลื่นไส้อาเจียน และจุกเสียดมีผลในการเพิ่มเวลาการหยุดไหลของเลือด (Bleeding Time) ในกรณีเกิดแผลทำให้เลือดหยุดไหลช้าลง มีพิษต่อตับหากใช้ในขนาดสูงๆ และในรายที่แพ้จะทำให้เกิดผื่นคัน ลมพิษ หอบหืด จนอาจถึงตายได้

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการจัดตั้งชุมชนย่อยในเขตเทศบาล เพื่อให้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา โดยดำเนินการจัดตั้งชุมชนจากกลุ่มศรัทธาวัดเป็นเกณฑ์ ปัจจุบันมีทั้งหมด 9 ชุมชน ซึ่งชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ แม้จะไม่ได้มีลักษณะเป็นชุมชนแออัดเหมือนกับเมืองอื่นๆ แต่ผู้ที่อาศัยในชุมชนเหล่านี้ก็ยังมี ผู้มีรายได้น้อย ประกอบอาชีพด้วยการใช้แรงงาน มีการดูแลสุขภาพของตนเองด้วยการซื้อยาจากร้านขายยาและร้านขายของชำในชุมชนด้วยเช่นกัน (เทศบาลเมืองลำพูน 2534)

จากปัญหาการบริโภคยาเกินความจำเป็น โดยเฉพาะยาประเภทแก้ปวดชนิดช่อง การดูแลสุขภาพด้วยตนเองของประชาชน โทษและอันตรายของยาแก้ปวด ตลอดจนลักษณะของประชาชนที่อาศัยในเขตเมืองที่มีรายได้น้อย ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจในการใช้ยาแก้ปวดชนิดช่องของคนวัยทำงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ให้เหมาะสมและได้ผลดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจในการใช้ยาแก้ปวดชนิดช่องของคน
วัยทำงานที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตเมืองและเป็นผู้มีรายได้น้อย

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ยาแก้ปวดชนิดช่อง	หมายถึง ยาเม็ดหรือยาผง ที่มีตัวยาแก้ปวด หรือยาแก้ปวดลดไข้ ซึ่ง บรรจุอยู่ในซอง
คนวัยทำงาน	หมายถึง ชายหรือหญิง ที่มีอายุระหว่าง 20-65 ปี ไม่ได้อยู่ในระหว่าง ศึกษาต่อ และประกอบอาชีพที่มีรายได้
ชุมชนสลัม	หมายถึงหมู่บ้านในเขตเมืองของเทศบาลเมืองลำพูน ที่มีการจัดตั้งเป็น ชุมชนย่อย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขต เมือง ชุมชนหนึ่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบสาเหตุต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจในการใช้ยาแก้ปวดชนิดช่อง
ของคนวัยทำงาน ที่อาศัยในชุมชนที่ศึกษา
2. เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาแบบแผนกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งเป็นตัวกำหนด
พฤติกรรมการใช้ยาของประชาชนโดยทั่วไป
3. สามารถนำผลที่ได้ ประกอบการพิจารณาหาแนวทางและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน
ในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (case study) มุ่งเน้นถึงสาเหตุต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจในการใช้ยาแก้ปวดชนิดช่องของงคนวัยทำงาน ที่มีครใจให้สัมภาษณ์และอาศัยอยู่ในชุมชนสไตส์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2535

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved